

Sygn. akt VII U 3804/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 stycznia 2018 r.

Sąd Okręgowy w Gdańsku VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSO Beata Golba-Kilian

Protokolant: stażysta Katarzyna Jaroczyńska

po rozpoznaniu w dniu 10 stycznia 2018 r. w Gdańsku na rozprawie

sprawy M. K. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o prawo do renty rodzinnej po zmarłym M. K. (2)

na skutek odwołania M. K. (1)

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

z dnia 22 maja 2017 r. nr znak:RR/20/010229633

1. zmienia zaskarżoną decyzję i przyznaje wnioskodawczyni prawo do renty rodzinnej po zmarłym M. K. (2) od dnia 1 kwietnia 2017r.,

2. stwierdza odpowiedzialność organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania zaskarżonej decyzji.

SSO Beata Golba-Kilian

Sygn. akt VII U 3804/17

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 22 maja 2017 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. odmówił wnioskodawczyni M. K. (1) prawa do renty rodzinnej po zmarłym w dniu 7 lipca 2016 r. mężu, M. K. (2). Organ rentowy wskazał, iż małżonka rozwiedziona ma prawo do renty rodzinnej jeśli miała w dniu śmierci męża prawo do alimentów z jego strony, ustalone wyrokiem lub ugodą sądową. Jeżeli rozwód orzeczony został wcześniej niż 5 lat przed śmiercią zmarłego, a obowiązek alimentacyjny spoczywał na zmarłym, należy przyjąć, że obowiązek alimentacyjny nie istniał w dacie śmierci zmarłego, chyba że rozwiedziona małżonka przedstawi wyrok Sądu wydłużający okres trwania obowiązku alimentacyjnego. Ubezpieczona zaś takiego wyroku nie przedstawiła (k. 30 akt rentowych).

Odwołanie z dnia 8 czerwca 2017 r. od powyższej decyzji wywiodła M. K. (1) wnosząc o jej zmianę i przyznanie prawa do renty rodzinnej. W uzasadnieniu zarzuciła, iż pozwany nie wziął pod uwagę faktu dobrowolnego uiszczania alimentów na jej rzecz przez zmarłego męża (k. 2-3 akt sprawy).

Pozwany organ rentowy w odpowiedzi z dnia 6 lipca 2017 r. na odwołanie wniósł o jego oddalenie, powołując się na argumentację wskazaną w zaskarżonej decyzji (k. 4 akt sprawy).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Wnioskodawczyni M. K. (1), urodzona w dniu (...), złożyła w dniu 25 kwietnia 2017 r. do pozwanego organu rentowego wniosek o ustalenie prawa do renty rodzinnej po zmarłym w dniu 7 lipca 2016 r. M. K. (2).

Zaskarżoną decyzją z dnia 22 maja 2017 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. odmówił wnioskodawczyni M. K. (1) prawa do renty rodzinnej po zmarłym w dniu 7 lipca 2016 r. mężu, M. K. (2). Organ rentowy wskazał, iż małżonka rozwiedziona ma prawo do renty rodzinnej jeśli miała w dniu śmierci męża prawo do alimentów z jego strony, ustalone wyrokiem lub ugodą sądową. Jeżeli rozwód orzeczony został wcześniej niż 5 lat przed śmiercią zmarłego, a obowiązek alimentacyjny spoczywał na zmarłym, należy przyjąć, że obowiązek alimentacyjny nie istniał w dacie śmierci zmarłego, chyba że rozwiedziona małżonka przedstawi wyrok Sądu wydłużający okres trwania obowiązku alimentacyjnego. Ubezpieczona zaś takiego wyroku nie przedstawiła.

(dowód: decyzja z dnia 22.05.2017 r. k. 30 akt rentowych).

Ubezpieczona M. K. (1) i M. K. (2) zawarli związek małżeński 17 lipca 1993 r., który został następnie rozwiązany wyrokiem Sądu Okręgowego w Gdańsku z dnia 1 lutego 2002 r. z winy obu stron. W wyroku tym zasądzona została również na rzecz ubezpieczonej rentę alimentacyjną w kwocie 300 zł.

Po rozwodzie byli małżonkowie zamieszkali osobno. M. K. (2) płacił regularnie alimenty przez 5 lat za pośrednictwem poczty. Po tym czasie M. K. (2) wspierał ubezpieczoną, w miarę regularnie, kwotami pieniężnymi w wysokości ok. 300 zł lub dostarczał jej żywność, bowiem zajmował się handlem obwoźnym.

Ubezpieczona nie zawarła ponownego związku małżeńskiego.

(dowód: wniosek k. 1-10 akt ubezpieczeniowych, akt małżeństwa k. 11 akt ubezpieczeniowych, akt zgonu k. 12 akt ubezpieczeniowych, karta przebiegu zatrudnienia k. 29 akt ubezpieczeniowych, wyrok Sadu Okręgowego w Gdańsku z dnia 1.02.2002 r. k/ 88 akt II C 958/01, zeznania świadka K. G. k. 28-29 akt sprawy- protokół skrócony k. 30 akt sprawy protokół elektroniczny, zeznania ubezpieczonej M. K. (1) k. 28 akt sprawy protokół skrócony k. 30 i k. 38 akt sprawy protokół skrócony k. 39 protokół elektroniczny)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentów zgromadzonych w aktach rentowych oraz w aktach sprawy, których prawdziwość nie była przez żadną ze stron kwestionowana. Sąd również nie znalazł podstaw do kwestionowania ich wiarygodności z urzędu. Ustalenia faktyczne Sąd poczynił w oparciu o dokumentację dostarczoną przez strony. Dowód z dokumentów zgromadzonych w sprawie w zakresie w jakim posłużyły do ustalenia stanu faktycznego Sąd uznał za w pełni wiarygodny, gdyż dokumenty te nie budziły żadnych wątpliwości i nie były przez strony kwestionowane. Dowody w postaci dokumentów urzędowych Sąd ocenił na podstawie art. 244 § 1 k.p.c. ustalając, że skoro w toku procesu nie zostały skutecznie podważone, stanowią świadectwo tego, co zostało w nich urzędowo poświadczane. Ustalając stan faktyczny sprawy Sąd oparł się również na przekonujących i wzajemnie spójnych zeznaniach świadka K. G. i ubezpieczonej.

Sąd ważył, co następuje:

Odwołanie należało uwzględnić.

Zgodnie z art. 65 ustęp 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tj. Dz. U. z 2017 r., poz. 1383 ze zm.), dalej: u.e.r.f.u.s. renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń. W myśl ust. 2 tego przepisu, przy ocenie prawa do renty przyjmuje się, że osoba zmarła była całkowicie niezdolna do pracy.

W myśl art. 67 ust. 1 u.e.r.f.u.s. do renty rodzinnej uprawnieni są następujący członkowie rodziny spełniający warunki określone w art. 68-71:

1. dzieci własne, dzieci drugiego małżonka oraz dzieci przysposobione;
2. przyjęte na wychowanie i utrzymanie przed osiągnięciem pełnoletności wnuki, rodzeństwo i inne dzieci, z wyłączeniem dzieci przyjętych na wychowanie i utrzymanie w ramach rodziny zastępczej lub rodzinnego domu dziecka;
3. małżonek (wdowa i wdowiec);
4. rodzice.

Stosownie do treści art. 70 ust. 1 u.e.r.f.u.s. wdowa ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli:

- 1) w chwili śmierci męża osiągnęła wiek 50 lat lub była niezdolna do pracy albo
- 2) wychowuje co najmniej jedno z dzieci, wnuków lub rodzeństwa uprawnione do renty rodzinnej po zmarłym mężu, które nie osiągnęło 16 lat, a jeżeli kształci się w szkole - 18 lat życia, lub jeżeli sprawuje pieczę nad dzieckiem całkowicie niezdolnym do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolnym do pracy, uprawnionym do renty rodzinnej. Jak stanowi ust. 2 omawianej normy prawo do renty rodzinnej nabywa również wdowa, która osiągnęła wiek 50 lat lub stała się niezdolna do pracy po śmierci męża, nie później jednak niż w ciągu 5 lat od jego śmierci lub od zaprzestania wychowywania osób wymienionych w ust. 1 pkt 2.

Zgodnie zaś z brzmieniem ust. 3 art. 70 u.e.r.f.u.s. małżonka rozwiedziona lub wdowa, która do dnia śmierci męża nie pozostawała z nim we wspólności małżeńskiej, ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli oprócz spełnienia warunków określonych w ust. 1 lub 2 miała w dniu śmierci męża prawo do alimentów z jego strony ustalone wyrokiem lub ugodą sądową.

W niniejszej sprawie sporne było to, czy wnioskodawczyni, jako małżonka rozwiedziona, jest osobą uprawnioną do renty rodzinnej po zmarłym mężu, M. K. (2) (art. 70 ust. 33 u.e.r.f.u.s.).

Organ rentowy wywodził, że jeżeli rozwód orzeczony został wcześniej niż 5 lat przed śmiercią zmarłego, a obowiązek alimentacyjny spoczywał na zmarłym, należy przyjąć, że obowiązek alimentacyjny nie istniał w dacie śmierci zmarłego.

W ocenie Sądu, ze stanowiskiem tym, na gruncie przedmiotowej sprawy nie można się zgodzić.

Jak stanowi art. 60 § 1 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. kodeks rodzinny i opiekuńczy (tj. DZ. U. z 2017 r., poz. 682) dalej: "k.r.o.", małżonek rozwiedziony, który nie został uznany za wyłącznie winnego rozkładu pożycia i który znajduje się w niedostatku, może żądać od drugiego małżonka rozwiedzonego dostarczania środków utrzymania w zakresie odpowiadającym usprawiedliwionym potrzebom uprawnionego oraz możliwościom zarobkowym i majątkowym zobowiązanego. Stosownie do treści § 2 omawianej normy jeżeli jeden z małżonków został uznany za wyłącznie winnego rozkładu pożycia, a rozwód pociąga za sobą istotne pogorszenie sytuacji materialnej małżonka niewinnego, sąd na żądanie małżonka niewinnego może orzec, że małżonek wyłącznie winny obowiązany jest przyczyniać się w odpowiednim zakresie do zaspokajania usprawiedliwionych potrzeb małżonka niewinnego, chociażby ten nie znajdował się w niedostatku.

Z brzmienia art. 60 § 3 k.r.o. wynika, że obowiązek dostarczania środków utrzymania małżonkowi rozwiedzionemu wygasa w razie zawarcia przez tego małżonka nowego małżeństwa. Jednakże gdy zobowiązanym jest małżonek rozwiedziony, który nie został uznany za winnego rozkładu pożycia, obowiązek ten wygasa także z upływem pięciu lat od orzeczenia rozwodu, chyba że ze względu na wyjątkowe okoliczności sąd, na żądanie uprawnionego, przedłuży wymieniony termin pięcioletni.

Zarówno w orzecznictwie jak i doktrynie przyjmuje się, że zgodnie z przepisem art. 60 § 3 k.r.o. czas trwania obowiązku alimentacyjnego w odniesieniu do małżonka uznanego za winnego rozkładu pożycia (art. 60 § 1 k.r.o.), zarówno gdy świadczy on na rzecz drugiego winnego małżonka, jak i w sytuacji świadczeń na rzecz małżonka nie ponoszącego tej winy (art. 60 § 2 k.r.o.) nie jest z góry ograniczony żadnym terminem.

Wykładnia omawianej normy prowadzi do wniosku, że wyjątkowo, i tylko w jednym wypadku, a mianowicie jeżeli zobowiązanym do świadczeń jest małżonek, który nie został uznany za winnego rozkładu pożycia, jego obowiązek z art. 60 § 1 k.r.o. wygasa na podstawie art. 60 § 3 k.r.o. po 5 latach od orzeczenia rozwodu. Przepis ten przewiduje jednak, z uwagi na szczególne okoliczności, możliwość przedłużenia tego terminu przez sąd na żądanie uprawnionego (por. komentarz do art. 60 k.r.o. p/r. Tomasza Sokołowskiego).

Zwrócić należy również uwagę na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 kwietnia 2006 r., SK 57/04 wskazujący, że art. 60 § 3 k.r.o. „w zakresie, w jakim stanowi, że wynikający z art. 60 § 1 tego kodeksu obowiązek dostarczania przez rozwiedzionego małżonka, który został uznany za winnego rozkładu pożycia, środków utrzymania drugiemu rozwiedzionemu małżonkowi, nie wygasa wskutek upływu czasu, jest zgodny z art. 64 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i z nakazem urzeczywistniania zasad sprawiedliwości społecznej wyrażonym w art. 2 Konstytucji”. Wskazał też Trybunał Konstytucyjny, iż „Konstytucyjny aspekt obowiązków jednego małżonka wobec drugiego oddziałuje również na kwestię ich zakresu czasowego. Otóż z samego założenia małżeństwo jest stosunkiem prawnym o nieokreślonym czasie trwania. Niezależnie od instytucji rozwodu i separacji (a także zmian obyczajowych i towarzyszących im zmian świadomości społecznej) zasadniczą przyczyną ustania małżeństwa jest i pozostaje śmierć jednego z małżonków. Takie jest założenie regulacji ustawowej. Wobec tego należy przyjąć, że pewne formy ochrony roszczeń majątkowych wobec współmałżonka mogą nie tylko trwać nadal mimo rozwodu, ale i mieć charakter z założenia «dożywotni»”.

Błędnie zatem wywodził organ rentowy, iż w przypadku ubezpieczonej, której małżeństwo z M. K. (2) zostało rozwiązane z winy obu stron, obowiązek alimentacyjny M. K. (2) wygasł po upływie 5 lat od rozwodu. Analiza omawianych norm prowadzi do wniosku, że obowiązek ten nie jest ograniczony żadnym terminem. Obowiązek alimentacyjny ustalony wyrokiem sądowym orzekającym rozwód z winy obu stron, nie wygasa po upływie 5 lat od daty wydania orzeczenia (art. 60 § 3 k.r.o.). Osobie takiej przysługuje zatem prawo do renty rodzinnej na podstawie art. 70 § 3 u.e.r.f.u.s (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku dnia 17.05.2013 r. III AUa 1571/12, wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 21.11.2013 r. III AUa 470/13).

W tym stanie rzeczy, drugorzędne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy miało to, że zmarły był mąż ubezpieczonej po upływie 5 lat przestał opłacać alimenty za pośrednictwem poczty, a tylko w miarę regularnie wspierał ją kwotami pieniężnymi w wysokości ok. 300 zł lub dostarczał jej żywność. Prawo do renty rodzinnej powiązane zostało bowiem w treści art. 70 § 3 u.e.r.f.u.s. z samym obowiązkiem alimentacyjnym, a nie z zakresem jego realizacji (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3.10.2017 r. I UK 390/16).

W konkluzji, z przytoczonych wyżej względów, Sąd na mocy art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. w związku z cytowanymi wyżej przepisami, orzekł jak w punkcie 1. wyroku.

Orzekając o odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji, jak w punkcie 2. wyroku, Sąd miał na uwadze, że zgodnie z art. 118 ust. 1 u.e.r.f.u.s., organ rentowy wydaje decyzję w sprawie prawa do świadczenia lub ustalenia jego wysokości po raz pierwszy w ciągu 30 dni od wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania tej decyzji. Natomiast art. 118 ust. 1a u.e.r.f.u.s. stanowi, że w razie ustalenia prawa do świadczenia lub jego wysokości orzeczeniem organu odwoławczego za dzień wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji uważa się również dzień wpływu prawomocnego orzeczenia organu odwoławczego, jeżeli organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji; organ odwoławczy, wydając orzeczenie, stwierdza odpowiedzialność organu rentowego.

Sąd miał na uwadze, że w przedmiotowej sprawie istotne dla rozstrzygnięcia były wyłącznie kwestie interpretacji obowiązujących norm prawa materialnego. W tym stanie rzeczy, można organowi rentowemu przypisać odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji.

SSO Beata Golba-Kilian